

Ivari Rannama
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie 26.02.2026 nr 13-1/712-1

Meie (kuupäev digiallkirjas) nr 13-1/584-
2

Ettepanekud üleriigilise planeeringu “Eesti 2050“ eelnõu kohta

Austatud härra Rannama

Tunnustame Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning selle partnereid ulatusliku ja sisuka töö eest üleriigilise planeeringu eelnõu koostamisel. Üleriigilisel planeeringul ning selle elluviimise tõhususel on oluline roll Eesti regionaalarengu suunamisel, ühistranspordi edendamisel ja toidujulgeoleku tagamisel. Eriti oluliseks peame põllumajandusmaa, sh väärtusliku põllumajandusmaa, strateegilist käsitlust kui taastumatut loodusressurssi ja toidutootmise alust.

Selge suund pealinnastumise pidurdamisele läbi keskustevõrgu tugevdamise, toimepiirkondade põhise loogika edendamise ning toimepiirkondade siseste ja toimepiirkondade vaheliste ühenduste parandamise annab raamistiku regionaalpoliitiliste meetmete kujundamiseks, valdkonnapoliitikate regionaalse mõju suunamiseks ning toetab käimasolevat ühistranspordireformi.

Näeme, et üleriigiline planeering toetab ka tulevikuomavalitsuse kontseptsiooni. Eesti väljakutseks on omavalitsusüksuste erinev võimekus ja perspektiiv avalike teenuste (põhiteenuste) tagamisel. Seetõttu vajame uusi ja paindlikke juhtimis- ja teenuste korraldamise mudeleid, mis tuginevad koostööle või asümmeetrilistele lahendustele. Teenuspiirkondade kujundamisel saab sõltuvalt kavandatava ülesande ulatusest ja iseloomust lähtuda üleriigilise planeeringu keskuste funktsionaalsest hierarhiast.

Peame oluliseks rõhutada, et üleriigilise planeeringu mõju ei kujune üksnes seatud eesmärkidest ja põhimõtetest, vaid eeskätt elluviimiskava tulemuslikust rakendamisest. See omakorda eeldab üleriigilise planeeringu selget seost riigi strateegilise planeerimise raamistiku, valdkondlike arengukavade ning rahastamisotsustega.

Oleme pidanud väga oluliseks osalemist senises protsessis ning oleme valmis ka edaspidi üleriigilise planeeringu lõppversiooni ja elluviimiskava koostamisse oma parima teadmisega panustama.

Esitame oma tähelepanekud ja soovitud seletuskirja eelnõu, selle lisade ning mõjude hindamise aruande kohta kirjale lisatud tabelis.

Lugupidamisega

Triin Kõrgmaa
Kantsler
(allkirjastatud digitaalselt)

Lisa: Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi tähelepanekud ja soovitused seletuskirja eelnõu, selle lisade ning mõjude hindamise aruande kohta (17 lk).

Liis Palumets
6113139 liis.palumets@agri.ee

Lisa. Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi tähelepanekud ja soovitused seletuskirja eelnõu, selle lisade ning mõjude hindamise aruande kohta

Viide	Senine tekst	Tähelepanek, soovitus, sõnastusettepanek
Seletuskirja eelnõu		
I. Visioon Eesti 2050 ja ruumilise arengu eesmärgid		
Lk 6	Ruumilise arengu eesmärgid on üleriigilise planeeringu strateegilised sihid, mis kirjeldavad soovitud muutusi ja tulemuslikke seisundeid põhivaldkondade kaupa. Need konkretiseerivad visiooni ning annavad sisulise suuna asustuse, taristu, looduskeskkonna ja majanduse ruumilisele kujunemisele.	Soovitame loetellu lisada (avalike) teenuste osutamise, et rõhutada, et ruumilise arengu eesmärgid annavad sisulise suuna ka (avalike) teenuste kujundamiseks: „Ruumilise arengu eesmärgid on üleriigilise planeeringu strateegilised sihid, mis kirjeldavad soovitud muutusi ja tulemuslikke seisundeid põhivaldkondade kaupa. Need konkretiseerivad visiooni ning annavad sisulise suuna asustuse, taristu, looduskeskkonna ja majanduse ruumilisele ja (avalike) teenuste osutamise kujunemisele.“
II. Ruumipoliitika põhialused		
2.1 Kvaliteetne ruum ja väärtuspõhisus		
Lk 8	Arvestada tuleb rahvastiku vananemisega ja rahvastikutrendidega, juurutades ruumiotsustes vastavalt kas elukeskkonna kasvamise või kahanemisega kohanemise põhimõtteid.	Vastavate trendide puhul on tugev piirkondlik mõõde, millega arvestamine ruumiotsustes on kriitilise tähtsusega, mistõttu võiks seda sõnastuses selgemalt rõhutada: „Arvestada tuleb piirkonniti erinevalt avalduva rahvastiku vananemisega ja rahvastikutrendidega, juurutades ruumiotsustes vastavalt kas elukeskkonna kasvamise või kahanemisega kohanemise põhimõtteid.“
Lk 9	<i>Joonis 3</i>	Täiendada joonisel maa- ja ruumikasutuse osas funktsionaalse ja hoonestuse mitmekesisuse kohta käivat sõnastust selliselt, et lisaks sundliikumise vähendamisele oleks rõhutatud ka sotsiaal-majandusliku segregatsiooni vähendamise olulisus.
Lk 9-10	<i>Joonised 3-4</i>	Joonistel lähtub tehnilise taristu kirjeldus eelkõige asustustihedusest, mitte kasvamise ega kahanemise asjaolust. Näiteks ühine vee- ja kanalisatsioonivõrk on oluline ka kahanevates linnalistes keskustes, mitte üksnes kasvavates. Kahanemisega kohanduvate piirkondade puhul on liigselt rõhutatud maapiirkondadele iseloomulikke, jättes tähelepanuta kahanevate linnade väljakutsed.
2.2 Maahõivehierarhia uute tehisalade vähendamiseks		
Lk 11-12	3. selle võimaluse puudumisel võetakse kasutusele ökoloogiliselt halvemas seisus maad ning välditakse heas seisus metsa või viljaka põllumaa kasutust; 4. juhul, kui eelnevad lahendused ei ole rakendatavad, kompenseeritakse looduse hüvede	Punktis 3 on märgitud, et välditakse heas seisus metsa või viljaka põllumaa kasutust. Samas on järgmises punktis 4 antud võimalus, et juhul, kui eelnevad lahendused ei ole rakendatavad, kompenseeritakse looduse hüvede kadu leevendus- ja hüvitusmeetmetega. Sama põhimõte on väljendatud ka joonisel 5, mille kohaselt heas seisus looduslikule maale ehitamine kompenseeritakse.

<p>kadu leevendus- ja hüvitusmeetmetega.</p> <p><i>Joonis 5</i></p>	<p>Esiteks märgime, et dokumendis on läbivalt põllumajandusmaa puhul kasutatud erinevaid termineid/mõisteid/tähendusi: lisaks põllumajandusmaale „põllumaa“, „viljakas põllumaa“, „väärtuslik põllumajandusmaa“ ja „looduslik maa“. Palume mõisted ühtlustada ning võimalikult suure selguse huvides kasutada dokumenti läbivalt üheselt mõistetavat terminit: põllumajandusmaa (üldjuhul haritava maa ja loodusliku rohumaa kõlvik) puhul väärtusliku põllumajandusmaa ning muu põllumajandusmaa puhul põllumajandusmaa terminit.</p> <p>Lisaks on dokumenti läbivalt kasutatud erinevaid termineid, mis on toodud ökoloogilise või lihtsalt hea seisundiga maa kohta: näiteks „heas ökoloogilises seisus mets“ ja „heas seisus mets“, „ökoloogiline kvaliteet“ ja „ökoloogiline seisund“. Palume ka neid mõisteid arusaavalt avada või terminid ühtlustada.</p> <p>Teiseks on mitmeti mõistetav punktis 4 toodud väide, et „<i>juhul, kui eelnevad lahendused ei ole rakendatavad, kompenseeritakse looduse hüvede kadu leevendus- ja hüvitusmeetmetega</i>“.</p> <p>Samas ei ole nimetatud mitte ühtegi võimalikku leevendus- ja hüvitusmeedet.</p> <p>Muld on elutähtis ja piiratud ressurss ning seda peetakse inimese eluea mastaabis taastumatuks ja asendamatuks. See on ülioluline majanduse, keskkonna ja ühiskonna jaoks üldiselt. Seda kinnitab ka 12. novembri 2025 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2025/2360, mis käsitleb mullaseiret ja mulla vastupidavust (mullaseire direktiiv).</p> <p>Mõistes tegelikku olustikku ja tahtmata maaelu arengut piirata, oleme arvamusel, et looduse hüvede kadu, sh põllumajandusmaa muldade katmist, ei saa lõplikult ja äärmuslike nõuetega välistada, kuid oleme seisukohal, et punktis 4 toodud leevendus- ja hüvitusmeetmeid lubav võimalus, mille kaudu võib näiteks põllumajandusmaad, sh väärtuslikku põllumajandusmaad, hõivata muul otstarbel näiteks ehitustegevusega, on liigselt avar ja sisuliselt punktides 1–3 toodud tingimusi/nõudeid tühistav. Lõppkokkuvõttes on ju selle tulemuseks, et maa kaetakse ja muld ning selle elustik häviv lõplikult. Põllumajandusmaa hõive korral tuleb arvestada sellega, et selle mullastik on</p>
---	--

		<p>taastumatu loodusressurs, mille kadu meie arvates ei ole leevendatav ega taastatav.</p> <p>Tulenevalt eeltoodust teeme ettepaneku eemaldada jaotises 2.2 punkt 4 või seada üldine printsiip, et eelmistes punktides toodud lahendused võib jätta rakendamata vaid erandjuhtudel (seejuures tuua näited mõistlikest eranditest või erandlikest valdkondadest) ning erandjuhtude rakendamise korral kompenseeritakse looduse hüvede kadu leevendus- ja hüvitusmeetmetega (seejuures tuua meetmete kohta näited).</p> <p>Kolmandaks palume üheselt mõistetavuse eesmärgil korrigeerida ka sama jaotise punktis 3 toodud sõnastust järgmiselt: „selle võimaluse puudumisel võetakse kasutusele ökoloogiliselt halvemas seisus maad ning välditakse väärtusliku põllumajandusmaa, pärandniitude, väärtuslike püsirohumaade ja heas ökoloogilises seisus metsa/heas seisus metsa kasutuselevõttu.“</p> <p>Neljandaks seoses eeltoodud ettepanekutega palume korrigeerida ka joonise 5 „Maahõivehierarhia uute tehisalade vähendamiseks“ teksti.</p>
III. Planeerimispõhimõtted		
3.1 Lai riigikaitse kui riigi ruumilise toimimise alustala		
Lk 13	Riigi pikaajaline ruumiline planeerimine on osa Eesti julgeolekupoliitika elluviimisest.	Toidujulgeoleku vaatest täiendada jaotist 3.1 järgmiselt: „Riigi pikaajaline ruumiline planeerimine on osa Eesti julgeolekupoliitika, sh toidujulgeoleku ja energiavarustuskindluse elluviimisest. Läbimõeldud ruumilise planeerimise kaudu vähendatakse Eesti haavatavusi nii sõjaliste kui mittesõjaliste julgeolekuohtude suhtes. Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud ja väärtuslik põllumajandusmaa moodustavad strateegilise ja taktikalise aluse riigikaitseks, seda sidusalt riigikaitsemaaga. Eestimaa igas piirkonnas peab säilima kohapealne toidu tootmise võimekus. Tähtis on saavutada isevarustus: me ei sõltu imporditud taimekaitsevahenditest, väetistest, osalt ka seemnetest. Selleks on vajalik väärtuslikku põllumajandusmaa kasutuse säilimine kui kriitiline ressurss toidu tootmiseks. “

		Täiendada jaotist 3.1 ka põhimõttega, et kaitseotstarbelise taristu rajamisel lähtutakse ühtlasi võimalusel ka selle ühildamisest tsiviilkasutusliku otstarbega, mis võimaldaks tagada kaitseinvesteeringutest saadava suurema kohaliku ja kogukondliku kasu. Samuti aitaks selline lähenemine tugevdada kohtade toimepidevust ja kriisikindlust.
Lk 14	12. Riigi toel kaitsetööstuse arendamine toob kaasa vajaduse täiendavate territooriumide järele, samuti võivad kaasned piirangud nende alade kasutamisel. See nõuab planeeringutes tasakaalu leidmist, et kaitsetööstuse rajatised saaksid toimida koos harjutusväljade ja muu vajaliku taristuga, minimeerides samal ajal mõju kohalikele kogukondadele ja keskkonnale.	Täiendada sõnastust järgmiselt: „12. Riigi toel kaitsetööstuse arendamine toob kaasa vajaduse täiendavate territooriumide järele, samuti võivad kaasned piirangud nende alade kasutamisel. See nõuab planeeringutes tasakaalu leidmist, et kaitsetööstuse rajatised saaksid toimida koos harjutusväljade ja muu vajaliku taristuga, minimeerides samal ajal mõju kohalikele kogukondadele ja keskkonnale. Vajadusel tuleb negatiivset mõju tasakaalustada täiendavate investeeringute (nt uue taristu) rajamise kaudu. “
3.2 Kliimamuutused ja -mõjud kui ruumiotsuste lähtekoht		
Lk 15	2. Kompaktne ja ligipääsetav ruum ning säästlik liikuvus: linnalist asustust arendatakse kompaktselt ning mitmeotstarbeliselt, eelisarendades ajaloolisi linnasüdameid ja hea ühistranspordiühendusega alasid.	Täiendada sõnastust järgmiselt: „Kompaktne ja ligipääsetav ruum ning säästlik liikuvus: linnalist asustust arendatakse kompaktselt ning mitmeotstarbeliselt, eelisarendades ajaloolisi linnasüdameid ja olemasoleva hea või suure potentsiaalse ühistranspordiühendusega alasid.“
3.3 Tugevatel keskustel põhinev asustus		
Lk 19-20	Asustuse rollijaotus	Kaaluda võimalust tuua üldplaneeringus keskuste hierarhia tasandite lõikes nimeliselt välja need teenuste liigid, mille kättesaadavuse säilitamine nendes kohtades võib olla pikemas perspektiivis ohus, kuigi vajaks siiski ühiskondlikku kokkulepet nende säilitamiseks. Tarvis on ära märkida ka infrastruktuurilised eeldused, mis võimaldavad eri tasandi keskustel oma rolli täita. Samuti kaaluda võimalust märkida üleriigilises planeeringus ära ka toimepiirkonnad, ent seda mitte hetkeseisu, vaid arenguvajadusi arvestades, et oleks arusaadav, millist tagamaad peaks iga tasandi keskus oma funktsioonidega teenindama. Regionaalsete linnade puhul lisada asustustasandi muude põhifunktsioonide kõrvale ka regionaalsete ettevõtlus- ja innovatsioonikeskuste arendamine ning piirkondlike suuremat lisandväärtust loovate ettevõtlusklastrite väljaarendamine selle ümber. Vastasel korral jääb nende regionaalmajanduslik roll prioriteetides liialt tagaplaanile.

Piirkondlike linnade funktsioone puudutavat lõiku täiendada järgnevalt: “Piirkondlikud linnad – pakuvad mitmekesiseid töökohti ja põhiteenuseid (**sh gümnaasiumid, haiglad, operatiivteenused**), suuremates maakonnakeskustes ka kõrgema tasandi teenuseid (**kolledžid, rakenduskõrgkoolid, teatrid, kontserdimajad**). Tagada tuleb head taktipõhised **ühistranspordiühendused** suuremate linnadega.”

Piirkondlike linnade funktsioonide all tuua täiendavalt välja eluasemefondi ruumikvaliteedi ja munitsipaal-üürimajade arendamise olulisus ning suuremahulisemate regionaalsete ettevõtluskeskkonna investeringute (sh ettevõtlus- ja tööstusalade) arendamine eelistatult piirkondlikes ja regionaalsetes keskustes või nende vahetus lähenduses, arvestades, et ühelt poolt on seal suurem tööjõupotentsiaal ettevõtetele ning teisalt suurem potentsiaal tagada mitmekülgsemad töövõimalused kogu toimepiirkonna elanikkonnale.

Operatiivteenuste nagu politsei ja päästeteenuste puhul ei saa rahulduda nende paiknemisega üksnes suuremates maakonnakeskustes (see on vastuolus ka lk 23 tooduga).

Väikelinnade ja suuremate maaliste keskuste puhul nimetada ka operatiivteenused, vajadusel kättesaadavuse eelduseid täiendavalt täpsustades. Operatiivteenuste koondumine üksnes piirkondlikesse linnadesse ei taga piisavalt kiiret reageerimisega piirkondlikest linnadest kaugemates väikelinnades ning maapiirkondades. Operatiivteenuste võrk peab tagama inimeste elu ja vara kaitse kõigis asustatud piirkondades, seda põhimõtet on rõhutatud ka ptk 3.3.2.3. Samuti on vajalik täiendada rollijaotuse kirjeldust ettevõtluse osas – erinevalt piirkondlikest linnadest ning hajaasustusega maapiirkondadest on väikelinnade roll ettevõtluses ja töökohtade pakkumises kirjeldamata.

Hajaasustusega maapiirkondade juures on oluline rõhutada kvaliteetsete sideühenduste tagatust väljakujunenud asustuspiirkondades, mis aitab osaliselt kompenseerida teenuste ja töökohtade kaugust ja väiksemat valikut ning seeläbi vältida maapiirkonna tühjenemist. Operatiivteenuste pakkumine on oluline ka hajaasustuspiirkondades.

		Asustuse rollijaotuse kirjeldustest ei tule selgelt välja, millise asustustüübi alla loetakse suuremaid linnu ümbritsevad valglinnastunud alad – kas keskuslinnaga tihedalt seotud valglinnastunud tagamaa täidab ühiselt keskuslinnaga osa pealinna ja regionaalse linna funktsionaalsusest või käsitletakse neid mõne muu asustustüübi koosseisus.
Lk 22	3. Maapiirkondades ja külakeskustes on suur osa teenustest väikese tarbijaskonna tõttu veebipõhised (eeldades head internetitaristut), liikuvad või kohalike kogukondade poolt korraldatud.	Sõnastust täiendada järgmiselt: „Maapiirkondades ja külakeskustes on suur osa teenustest väikese tarbijaskonna tõttu veebipõhised (eeldades head internetitaristut), liikuvad ehk nõudepõhised või kohalike kogukondade poolt korraldatud.“ Seejuures on oluline silmas pidada, et kui riigi poliitilise valikuna seatakse nendes piirkondades teenuste tagamisel suurem roll kogukondadele endale, peab selle rolli täitmine avaliku ja erasektori asemel maapiirkondade kogukondade poolt olema samuti riigi poliitikatega piisavalt toetatud.
Lk 22	3.3.2.1 Haridusvõrgustik	Haridusvõrgu puhul on oluline, et lisaks sellele, et riik tagab õppekoha igale põhikoolilõpetajale, tuleb seejuures tagada noortele võimalus jätkata haridusteed oma kodumaakonnas. Oluline on, et õpingute jätkamise võimalus säiliks ka väiksemates maakondades. Gümnaasiumite ja kutsehariduskeskuste ruumilise arengu suunamise aluseks olevad põhimõtted peavad olema selgelt sätestatud, et kohalikud kogukonnad teaksid sellega arvestada ning elanikel oleks oma kodupiirkonna haridusvõimaluste osas pikaajaline kindlustunne tagatud.
Lk 22	<i>Allmärkus 4</i>	Allmärkus põhiteenuste hea kättesaadavuse selgitamiseks jääb segaseks alevites, alevikes, kompaksetes külades asuvate teenuste puhul. Allmärkusest võib välja lugeda, et kodulähedased põhiteenused (nt lasteaed, põhikool, raamatukogu, toidukauplus) paiknevad edaspidi üksnes väikelinnades või neist suuremates keskustes, samas peavad Lisa 1 kohaselt ka tulevikus põhiteenused olema tagatud alevites, alevikes, kompaksetes külades ning jääma samuti 15-30 minuti jalgsi-rattaga liikumisraadiusse. Palume viia allmärkuse sisu kooskõlla Lisaga 1.
Lk 23	a. Politsei ja piirivalve teenused peavad olema elanikele kättesaadavad kõigis maakondades, sh väiksemates keskustes.	Lause jääb sellises sõnastuses segaseks ning tuleks ümber sõnastada, sest määratlust “kõigis maakondades” saab erinevalt defineerida (kas piisab sellest, kui on maakonnakeskuses või peab olema tagatud kogu maakonnas). Samuti on segane, kas „sh väiksemates keskustes“ viitab väiksemate maakondade keskustele või muudele keskustele maakonnakeskuse kõrval. Sarnaselt päästeteenuste võrgustikule peaks politsei ja piirivalve kui teenus katma kogu Eesti. Kui aga soov on käsitleda ka nende füüsilist

		igapäevast kohalolekut (jaoskonnad, kordonid), siis tuleks seda täiendavalt vastavalt täpsustada.
3.4 Elurikkad kompaktsed asulad		
Lk 25	2. Eelisarendatakse linnade ja asulate keskusalasid* ning hea ühistranspordiühendusega piirkondi	Täiendada sõnastust järgmiselt: „Eelisarendatakse linnade ja asulate keskusalasid* ning olemasoleva hea või suure potentsiaalse ühistranspordiühendusega piirkondi.“
Lk 26	b. Kahanemisega kohanevates piirkondades on vaja tõsta eluasemete kvaliteeti ja üüripindade kättesaadavust, eelistades ajalooliselt väärtuslikke ja/või keskses asukohas paiknevaid eluaseid.	Eluasemete kättesaadavuse osas kahanemisega kohanevates piirkondades on lisaks seletuskirjas välja toodud olemasolevate eluasemete kvaliteedi ja üüripindade kättesaadavuse tagamisele võtmetähtsusega elamufondi uueningitempo tõstmine. Suutmatust täna kahanemisega kohanevates piirkondades piisavas tempos elamufondi uuendada on pikaajalises vaates täiendavaks päästikuks pealinnastumisele. Soovitame ühtlasi kaaluda punkti 7 viimist planeeringu elluviimiskavva, kuna see läheb detailsuselt põhimõtete kehtestamisest märksa kaugemale.
Lk 26	a. /.../ Eesmärgiks on saavutada elurikka linnalooduse võrk, mis ulatub linnas kõikjale ning on tajutav igas skaalas.	Täpsustada, mida tähendab, et elurikka linnalooduse võrk on tajutav igas skaalas.
3.5 Mitmekesine ettevõtlus ruumiliselt läbimõeldud asukohtades		
Lk 28-29	3.5.1 Ettevõtluse arendamine	Teeme ettepaneku täiendada jaotist kolme täiendava põhimõttega ettevõtluse ruumiliseks kavandamiseks: <ul style="list-style-type: none"> ○ kõrgema lisandväärtusega ettevõtluse ja innovatsiooni ökosüsteemi (ettevõtlusinkubaatorid, T&A keskused, ülikoolid ja regionaalsed kolledžid, muu tugisüsteem) arendamine toimub eelkõige regionaalsetes ja piisavate eeldustega piirkondlikes keskustes. Seda viisil, et see toetab kõrgema lisandväärtusega ettevõtluse arengut ka keskuste tagamaal kogu toimepiirkonna ulatuses; ○ Strateegilise tähtsusega suurinvesteeringute ja tööstusalade arendamisel eelistatakse pealinnaregiooni asemel regionaalseid ja piirkondlikke keskusi (sh nende lähialad) või ÜRP 2050 keskuste hierarhias madalaimat taset, millel on võimekus täita konkreetse ettevõtmise edukaks toimimiseks vajalikud tingimused (nt olemas vajalik tööjõud, ühendused, tooraine, logistika ja tugiteenused); ○ Soodustatakse enam koha- ja piirkonnapõhiste ressursside/eelduste (looduslikud,

		kultuurilised, inimesed-oskused) tõhusamat ja lisaväärtust suurendavat kasutuselevõttu majandustegevuses, võimaldades sellest maksimaalset piirkondlikku ja kohapealset kasu.
Lk 28	1. on oluline mitmekesisus, mis toimib läbi ruumi kooskasutuse – äri- ja tootmisalade ning linnades (sh eriti linnakeskustes) ka elu- ja töökohtade põimituse. Mitmekesisus soosib turvalisust, sest toetab piirkonna ööpäevaringset kasutust. Elukohtade vahetus läheduses tuleb arvestada kaasnevate mõjude leevendamise vajadusega;	Teeme ettepaneku täiendada sõnastust järgmiselt: „on oluline mitmekesisus, mis toimib läbi ruumi kooskasutuse – äri- ja tootmisalade ning linnades (sh eriti linnakeskustes) ka elu- ja töökohtade põimituse. Ruumi mitmekesisus soosib turvalisust, sest toetab piirkonna ööpäevaringset kasutust, suurendab selle atraktiivsust nii elanikele kui ettevõtetele ning aitab vältida sotsiaalset segregatsiooni linnaruumis ja sellega kaasnevaid probleeme . Elukohtade vahetus läheduses tuleb arvestada ka tootmisalade kaasnevate negatiivsete mõjude leevendamise vajadusega “.
Lk 28-29	2. võetakse kasutusele pruunalad; 11. kaalutakse täpsemate riigitasandi planeeringute koostamise käigus n-ö nullalade perspektiivset kasutust ettevõtluse arendamiseks, eriti regioonides, kus rohevõrgustik on ulatuslik ja hõlmab halvas seisundis ökosüsteeme (nt Ida-Virumaa). 3. on linnades ja linnalähedasemates piirkondades eelistatud tööstuse paiknemine n-ö pruunaladel või ökoloogiliselt halvas seisundis maadel.	Peatüki 3.5.1 punktide 2 ja 11 ja peatükk 3.5.2 punktide 3 asemel või kõrval võiks selguse ja konkreetsuse huvides sõnastada ühe keskse punktina maahõive hierarhia printsiipidest lähtumise vajalikkuse ettevõtluse ja tootmisalade arendamisel.
3.6 Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud kvaliteetse elukeskkonna osana		
Lk 30-31	3.6.2 Väärtuslikud maastikud	Lisada peatükki viide väärtuslike maastike säilimise seoste asustuse ja inimtegevusega (sh põllumajandusega) ning tuua välja, kas ja mil juhul on väärtuslike maastike säilitamiseks vajalik asustuse ja inimtegevuse säilimine samas piirkonnas.
Lk 31	3.6.3 Väärtuslikel põllumajandusmaad 1. Väärtuslikud põllumajandusmaad hoitakse põllumajanduslikus kasutuses, et tagada kohapealse toidutootmise võimekus. 2. Välditakse väärtuslike põllumajandusmaade ulatuslikku killustamist ehitustegevuse või muude püsivalt maad muutvate tegevuste poolt.	Jaotises 3.6.3 toodud tingimused on ebaselged. Punktis 1 on seatud nõue, et väärtuslikud põllumajandusmaad hoitakse põllumajanduslikus kasutuses, et tagada <u>kohapealse toidutootmise võimekus</u> ning punktiga 2 on lisatud ebamäärane ja punktis 1 toodud tingimust leevendav/põhjendamatu tühistav väide: „ <u>välditakse väärtuslike põllumajandusmaade ulatuslikku killustamist ehitustegevuse või muude püsivalt maad muutvate tegevuste poolt.</u> “

		<p>Jaotises 3.6 „Rohevõrgustik ja väärtuslikud maastikud kvaliteetse elukeskkonna osana“ on toodud põhjalikud ülevaated ja tingimused/nõuded rohevõrgustike ja väärtuslike maastike kohta. Samas jaotises 3.6.3 toodud tingimused väärtusliku põllumajandusmaa kohta on aga napisõnalised ega ole eelnimetatud väärtustega võrreldes kaalukad ja selgesõnalised.</p> <p>Oleme nõus, et väärtuslikke põllumajandusmaa massiive ei tohiks ehitustegevuse ega muude tegevustega killustada, kuid siinjuures jääb ebaselgeks, milline ulatus või tähendus saab olla „<u>ulatuslikul</u> killustamisel“.</p> <p>Teeme ettepaneku sõnastada punkt 2 järgmiselt: „2. Kui erandkorras hõivatakse väärtuslikku põllumajandusmaad ehitustegevuse või muude tegevustega, tuleb vältida väärtusliku põllumajandusmaa massiivi tükeldamist ja peab säilima ülejäänud väärtusliku põllumajandusmaa massiivi põllumajanduslikul eesmärgil kasutamise võimalus“.</p> <p>Selgusetu on, miks on antud punktis toodud kitsendus, et väärtuslike põllumajandusmaade hoidmine on üksnes <u>kohapealse toidutootmise võimekuse</u> tagamiseks;</p> <p>Selgusetu on, kas väärtusliku põllumajandusmaa kohta seatud tingimused on samad, mida kavandatakse jaotises 2.2 toodud maahõive hierarhia uute tehisalade vähendamiseks ehk kas jaotises 3.4 „Elurikkad kompaktsed alad“ seatud nõuded (<i>linnad hoitakse kompaktsena – linnaline asustus ei laiene põllu- ja metsamaade ega looduslike aladele arvelt. Elamuarendus kavandatakse koos sotsiaalse ja tehnilise taristu ning ühenduste tagamisega. Maaliste piirkondade areng toimub traditsioonilisi asustumusmustreid hoides ning põllu- ja metsamassiive säilitades. Järgitakse maahõivehierarhiat vt ptk 2.2</i>) kehtivad ka põllumajandusmaade, sh väärtusliku põllumajandusmaa, kohta.</p> <p>Toetades jaotises 3.4 toodud nõudeid, leiame, et sarnased nõuded on asjakohased seada ka jaotises 3.6.3 „Väärtuslikud põllumajandusmaad“ väärtuslike põllumajandusmaade kohta.</p> <p>Lisaks jääb ebaselgeks, kas leevendus- ja hüvitusmeetmete rakendamise võimalus kehtib ja kompaksete asulate arendamise puhul. Palume seda täpsustada, pidades silmas meie</p>
--	--	--

		<p>eeltoodud arvamust, et välistada tuleks võimalus hõivata viljakaid/väärtuslikke põllumajandusmaid ja muu põllumajandusmaa puhul rakendada asjakohaseid leevendus- ja hüvitusmeetmeid.</p> <p>Märgime, et Advokaadibüroo Sorainen OÜ poolt käesoleval aastal valminud õiguslikus analüüsis „VÄÄRTUSLIKU PÕLLUMAJANDUSMAA KASUTAMISE JA KAITSE TAGAMISE ÕIGUSLIKUD PÕHIMÕTTED“ on jaotises 5.1. „Ettepanekud üleriigilise planeeringu eesmärkide ja põhimõtete sisustamiseks ning selle elluviimiseks (P)“ toodud mitmed soovitusel ja põhimõtted. Leiame, et olulisim nendest on järeldused, et „<i>üleriigiline planeering on väärtusliku põllumajandusmaa säilimise suunanäitaja</i>“, „<i>riigil on võimalik otsustada, et väärtuslike põllumajandusmaade kaitse on oluline ja et seda on vajalik ÜRPi elluviimise raames uurida. ÜRP koostajal on kohustus uurida kõiki olulisi asjaolusid</i>“ ning et „<i>üleriigilises planeeringus tuleb selgemalt välja tuua, kas väärtuslike põllumajandusmaade säilimine ja toimimine on riigi huvi ning kes selle eest vastutab.</i>“</p> <p>Nimetatud uuring on esitatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna vastavatele ametnikele. Palume hinnata nimetatud uuringu soovitusi ja põhimõtteid ning võimalusel nendega arvestada.</p>
3.7 Asustuse arengut toetav kestlik liikuvus		
Lk 32	3.7.1 Liikuvuse üldised põhimõtted	Täiendada loetelu põhimõttega kavandada liikuvust toimepiirkondade põhiselt, arvestades seejuures keskuste tagamaa ulatust ning keskus-tagamaa vahelisi liikuvusvajadusi. Ühistranspordi kavandamisel ei tohi takistuseks olla KOV ega maakonnapiirid.
Lk 32	2. Keskustes ja nende läheduses on esmatähtsad säästvad ja aktiivsed liikumisviisid (liikumine jalgsi, rattaga, ühistranspordiga).	Teeme ettepaneku viidata lisaks jalgsi, jalgratta ja ühistranspordiga liikumisele ka muude kergliikurite kasutamisele.
Lk 32	4. Toimepiirkondade keskustes paiknevatesse töö- ja teenuskohtadesse peab olema võimalik tagamaalt jõuda kuni tunniajase ühistranspordisõiduga või erinevaid liikumisviise mugavalt kombineerides.	Täiendada sõnastust järgmiselt: „ Lähimas suuremas keskus (pealinn, regionaalsed linnad, piirkondlikud linnad) paiknevatesse töö- ja teenuskohtadesse peab olema võimalik tagamaalt jõuda mõlemal suunal töö ja teenuste ajalise rütmiga sobivalt kuni tunniajase ühistranspordisõiduga või erinevaid liikumisviise mugavalt kombineerides.“
Lk 32	5. Transpordivõrgustikud on omavahel seotud.	Täiendada sõnastust järgmiselt: „ Eri liikumisviiside transpordivõrgustikud on omavahel seotud.“
Lk 32	6. Võimaliku era- ja avaliku sektori	Punktides on viidatud Saaremaa püsiühendusele, Tallinn-Helsingi tunnelile ning Sillamäe

	<p>koostööprojektina on pikemas plaanis kavas Saaremaa püsiühenduse rajamine.</p> <p>7. Üle-euroopalise transpordivõrgustiku ühe osana on pikemas perspektiivis kavas Tallinn-Helsingi tunneli väljaarendamine.</p> <p>8. Rahvusvahelisi ühendusi tagavad transpordisõlmed on eelkõige pealinnas ja regionaalsetes linnades ja mereäärsetes väikekeskustes (Paldiski, Sillamäe).</p>	<p>sadamale. Palume selgitada, kas üleriigilise planeeringuga tehakse ettepanek nende ühenduste rajamiseks või ettepanek reserveerida maa juhuks, kui nende ühenduste rajamine peaks kaugemas tulevikus osutama otstarbekaks. Kaaluda, millise detailsusastmega peaks kirjeldus olema eelnõu tekstis ning millise osa võiks viia elluviimiskavva.</p>
Lk 33	<p>11. Suurematesse linnadesse rajatakse multimodaalsed liikvuskeskused, mis integreerivad erinevad transpordiliigid ja -teenused (nt linnadevahelised bussiliinid, maakonna- ja linnaliinid, rongi-, lennu- ja laevaliiklus, samuti auto- ja rattaliiklus). Esmajärjekorras rajatakse need suurematesse linnadesse suunduvate rongiühenduste ja magistraalide äärde, näiteks Tallinnas Tartu mnt (Ülemiste), Pärnu mnt (Laagri/Pääsküla), Järve ja Haabersti piirkond. Samuti on meede asjakohane Tartus, Pärnus ja Narvas. Kohalikul tasandil rajatakse linnasiseseid (sh nt Tallinna Kristiine ümberistumissõlm) ja vallasiseseid liikvuskeskuseid, kus integreeritakse vähemaid transporditüpe, kuid mille kaudu tagatakse head kiired ühendused peamiste sihtkohtadega.</p>	<p>Tegevuste sisu kirjeldus on liialt detailne võrreldes ülejäänud tekstiga. Ettepanek on teksti üldistada ning lisada detailid lähiajal planeeritavate investeeringute kohta elluviimise kavasse.</p>
Lk 33	<p>3.7.2 Raudteed ja rööbastransport</p>	<p>Märgime, et selles jaotises ja mitmel muul puhul on eelnõu tekstis kasutatud määratlust “pikemas perspektiivis rajatakse/teatakse/tagatakse”. Eelnõu võiks nendel puhkudel olla ajamääratlustes selgesõnalisem.</p>
Lk 33	<p>4. Rööbastransporti arendatakse läbimõeldult Tallinna ja Tartu linnapiirkondades (linnad ja lähivallad).</p>	<p>Täpsustada, millist rööbastransporti on silmas peetud - kas ka rongiliiklust. Viimasel juhul võib punktiga öeldud eesmärk olla eksitav ja anda mõista, justkui raudteetransporti väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi enam läbimõeldult ei arendata.</p>
Lk 33	<p>5. Ida-Viru linnastu linnade paremaks</p>	<p>Teeme ettepaneku jätta tekstist välja „pikemas perspektiivis“ ja sõnastada punkt</p>

	omavaheliseks sidumiseks tihendatakse pikemas perspektiivis kohalikku rongiliiklust.	järgmiselt: 5. Ida-Viru linnastu linnade paremaks omavaheliseks sidumiseks tihendatakse kohalikku rongiliiklust.“ Ei ole põhjust lükata Ida-Viru linnastu omavahelist paremat sidumist määramatusse tulevikku. Teisalt kaaluda, kas sellise detailsusega tegevus oleks mõistlikum kajastada elluviimiskavas.
Lk 33	3.7.3 Rattaga ja jalgsi liikumine 2. /.../ Kasvamisega kohanevates piirkondades ei kavandata vaikumisi segakasutusega jalgratta- ja jalgteid.	Lause on liialt üldistav ega arvesta sellega, et ka kasvavates piirkondades võib olla väga erineva liikluskoormusega teid. Eelkõige peaks segakasutusega jalgratta- ja jalgteede eelistamine või vältimine tulenema liikluskoormusest, ka kahanevates piirkondades, mitte kasvamise või kahanemise asjaolu endaga.
Lk 33	4. Eestit katab rattateede võrgustik, mis tagab taskukohase ja tervisliku liikumisvõimaluse. Esmatähtsad on asulate sisesed oluliste sihtkohtade (sh ühistranspordipeatused) vahelised ühendused. /.../	Täiendada lauset järgmiselt: “Eestit katab rattateede võrgustik, mis tagab taskukohase ja tervisliku liikumisvõimaluse. Esmatähtsad on asulate sisesed oluliste sihtkohtade (sh ühistranspordipeatused, ettevõtlus- ja tööstusalad, koolid, lasteaiad jm olulisemad teenusasutused) vahelised ühendused”.
Lk 34	3.7.4 Maanteetransport 4. Asulates toimub liikumisruumi ümberkujundamine, et see arvestaks paremini jalakäijate ja ratturite vajadustega ning toetaks eri liikumisviiside tasakaalu. Vähendatakse sõiduautode parkimisnorme, et kasutada ruumi tõhusamalt ja tagada eluasemete taskukohasus.	Peame oluliseks, et seda põhimõtet rakendataks ka asulaid läbivate põhi- ja tugimaanteede puhul.
Lk 34-35	3.7.5 Veeliiklus 1. Säilib senine sadamate võrk. Juhul, kui tekib vajadus uute väikesadamate rajamiseks, kavandatakse need olemasolevatele asustusaladele (tiheasulatesse või nende lähedusse). <i>Joonis 8</i>	Jääb selgusetuks, kas senise sadamate võrgu säilimist eesmärgistades peetakse silmas üksnes joonisel 8 kajastatud suuremaid reisi- ja kaubasadamaid või ka kogu väikesadamate võrgustikku. Arvestades, et väikesadamate ning rannakultuuri väärtustamise teema on käsitletud ka punktis 3.9, on ettepanek kajastada kogu väikesadamate temaatika üksnes seal.
Lk 34	3.7.6 Õhuliiklus 1. Majanduse konkurentsivõime tagamiseks hoitakse Eesti lennuühendused toimivana.	Palume täpsustada, milliseid toimivana hoidmist vajavaid lennuühendusi ÜRP silmas peab, kas üksnes rahvusvahelisi või ka riigi sisesid ühendusi suursaartega ning millistest lennujaamadest lähtuvaid rahvusvahelisi lennuühendusi tuleb riigieelarve toel hoida toimivana – kas üksnes Tallinnast või ka Tartust ja Pärnust.

Lk 35	Joonis 8	Ei ole arusaadav, millistel kaalutlustel on valitud droonide asukohad kaardil. Punkti 3.7.6 alapunkti 3 kohaselt tuleb droonide stardi- ja maandumiskohad ning laadimispunktid alles kavandada täpsemates planeeringutes koos neid kasutatavate valdkondadega, nt logistikakeskuste, haiglate, tööstusalade, maapiirkondade teenuskorraldusega. Ettepanek on droone joonisele 8 mitte lisada, kui selle taga ei ole selget ruumilist vaadet. Ülejäänud joonisele märgitud objektid ja trassid on seotud konkreetsete asukohtadega.
3.8 Ruumisäästlik ja vastupidav tehniline taristu		
Lk 36-37	3.8.2 Energeetika	Teeme ettepaneku täpsustada kaugkütte võrku puudutavaid põhimõtteid, eristades seejuures kasvavaid ja kahanevaid piirkondi ning tasakaalustades elanike maksevõimet, süsteemi toimepidevust ning ressursitõhusust.
Lk 38	3.8.4 Sidevõrgustik 4. Oluline on kiire internetiühenduse tagamine nii peamistes transpordikoridorides kui ka turutõrkepiirkondades, et soodustada ettevõtluse arengut, (kaug)töötamise võimalusi ja leevendada kohapealset teenusvaegust. /.../	Täiendada sõnastust järgmiselt: “Oluline on kiire internetiühenduse tagamine nii peamistes transpordikoridorides kui ka turutõrkepiirkondades, et soodustada ettevõtluse arengut, (kaug)töötamise võimalusi ja leevendada kohapealset teenusvaegust. /.../”
3.9 Tugev mere ja maismaa seos		
Lk 40	Oluline on asustuse säilimine suurematel saartel ja nende toimivad vee- ja õhustranspordiühendused ülejäänud Eestiga.	Täiendada lauset järgmiselt: „Oluline on asustuse säilimine suurematel saartel, kus on välja kujunenud aastaringselt elav kogukond , ja nende saarte toimivad vee- ja õhustranspordiühendused ülejäänud Eestiga.“
V. Mõisted		
Lk 43	Kahanemisega kohanevad piirkonnad	Kahanemisega kohanevate piirkondade määratlemisel tuleks arvestada tööhõive määra püsimummist alla Eesti keskmise pikema ajaperioodi jooksul kui ainult üks aasta (nt vähemalt 3 viimase aasta jooksul), et tagada pikemaajaliste trendide arvestamine juhuslike aastaste kõikumiste asemel.
Lk 44	Kasvamisega kohanevad piirkonnad	Soovitame sarnaselt kahanevate piirkondadega määratleda ka siin täpsemad tunnused. Rahvaarvu kasvu tunnuse puhul võiks arvestada ühest aastast pikemat kasvuperioodi, vältimaks üheaastaste juhuslike kõikumiste arvestamist. Samuti võiks täpsemalt määratleda majanduse intensiivistumise tunnused, täpsustades, millist statistilist näitajat (nt SKP/lisandväärtuse kasv, registreeritud ettevõtete arvu kasv) ja millist intensiivistumise määra täpsemalt arvestatakse millise ajalise perioodi jooksul.
Lk 44	Kodulähedased põhiteenused	Teeme ettepaneku käsitleda postiteenust laiemalt posti- ja pakiteenusena. Posti- ja

		<p>pakiteenused on juba täna tihedalt põimunud ning pakiteenuseid on võimalik kasutada nii era- kui avalike teenuste ühe väljundina (nt e-kaubandus, riiklike dokumentide edastamine jms).</p> <p>Mõiste „kogukonnateenused“ järel on sulgudes viidatud nt raamatukoguteenusele, samas on see mõiste kasutusel ka kogukonna liikmete poolt kogukonnale osutatavate teenuste kirjeldamisel. Ettepanek on muuta mõiste selgitust ning vältida mõiste kasutamist selles kontekstis.</p>
Lk 48	<p>Toimepiirkond Keskuslinna, väiksemate linnade ja maapiirkonna toimiv tervik, mida seob igapäevane pendelränne. Toimepiirkonna arendamise eesmärk on pakkuda mitmekesist elukeskkonda, siduda erinevad asustustüübid ühtseks süsteemiks ning selle kaudu tasakaalustada pealinnastumise survet, toetades samas regionaalset elujõulisust ja teenuste kättesaadavust üle Eesti.</p> <p>Üldjuhul loetakse toimepiirkonda kuuluvaks ala, kus 15–30% (vastavalt nõrk või tugev seotus) tööalisest elanikkonnast on igapäevases tööalases pendelrändes keskuslinna.</p>	<p>Leiame, et definitsioonis on tarvis täpsustada, millise ulatusega toimepiirkondi silmas peetakse.</p> <p>Kuna eelnõu seletuskirjas viidatakse (joonealuses, lk 20) „Asustuse arengustsenaariumide koonduringule“, mis kirjeldatud kriteeriumide põhjal määrab Tallinna toimepiirkonna ulatuseks pool Eestit Peipsi järvest Väinamereni (ÜRPa asustuse arengustsenaariumide koonduring, joonis 2.1.1), siis ilma täpsustamata jääb selgusetuks, millise ulatusega toimepiirkondadest üleriigilise planeeringu rakendamise kontekstis räägitakse.</p> <p>Kriteeriumide põhjal tuvastatud toimepiirkonnad näitavad hetkeseisu ühe konkreetse definitsiooni alusel, ent ei anna suunist soovitava olukorra kohta.</p> <p>Sellest tulenevalt teeme ettepaneku liikuvuse ja eriti regulaarse pendelrändega seotud teemade käsitlemisel ja suuniste sõnastamisel lähtuda varasemalt (ehk toimepiirkondade analüüsi põhjal) paika pandud keskuste gravitatsioonilisest tagamaast (näiteks suuremate keskuste puhul võib lähtuda 1-tunnisest tagamaast, väiksemate keskuste puhul pooltunnisest jne) -- umbes nii nagu on toodud ÜRPi asustuse arengustsenaariumide koonduringus (vt lk 188 tabel 3.1.4).</p>
Seletuskirja lisa 1. Asulasiseste tüüpide tabel		
Lk 55	Liikuvus	Selgitada, milles seisneb erinevus mitmekesiste liikuvusvõimaluste (äärelinn, väikelinn, asula) ja erinevate liikumisvõimaluste (eeslinn/valglinn) vahel.
Lk 56	Taristu	Täpsustada, kas looduspõhiste veelahenduste all on silmas peetud sademevee ärajuhtimise lahendusi. Taristu all võiks olla kajastatud nii ühisveevärk ja -kanalisatsioon kui kaugküte erinevates asustustüüpides.
Seletuskirja lisa 2. Elluviimiskava		

Palju on elluviimise kava eelnõus vähese konkreetsusastmega tegevusi. **Tegevusi tuleks tegevusplaanis veel läbivalt sõnastada konkreetsemaks ja vältida tegevuste nimetamist, mida nagunii ellu viiakse ning millel ei ole toodud välja selget ruumilist väljundit.** Juhul kui ÜRPi elluviimiskavas otsustatakse tuua välja juba elluviimisel olevaid valdkondlikke tegevusi, millel on oluline ruumiline mõju, tuleks elluviimiskavas sõnastada tegevuse selgem ruumiline fookus või ÜRPi ruumilise arengu eesmärkidesse või planeerimispõhimõtetele panustav siht/lähenedamine, millega ÜRP annab vastavale tegevusele ruumilise arengu suunamise vaatenurgast selge täiendava lisandväärtuse.

Selleks, et kindlustada ÜRPi eesmärkide ja planeerimis põhimõtete edasist tõhusamat rakendamist võiks elluviimiskavas tuua eraldiseisva tegevusena välja ka **täpsemate aluste määramise asjakohastes õigusaktides ja riigi strateegilise planeerimise käsiraamatus selle kohta, milline on ÜRP-i roll riigi strateegilise planeerimise raamistikus ning kuidas tuleb tagada ÜRP-ga arvestamine üleriigilise strateegia, riigi valdkonna arengukavade ja nende programmide aga ka regionaalsete ja kohalike arengukavade koostamisel.**

Soovitame lisada elluviimiskava ühe osana ka elluviimise korralduse, elluviimiskava uuendamise ja seire korralduse kirjelduse. Samuti soovitame elluviimiskavas viidata ajaraamile – millise ajalise perspektiiviga tegevused selles kajastatakse.

Tegevussuund 1: keskuste tugevdamine ja konkurentsivõime tõstmine

Lk 60-61	Tegevus 1: ühenduvuste ja sidevõrkude arendamine	<p>Ühenduvuste ja sidevõrkude arendamine - mõõdik “Elanike arv idapiiri äärsetes omavalitsustes” on selle tegevussuunaga võrdlemisi kaudselt seotud mõjumõõdik. Selle kõrval või asemel võiks veel kaaluda täiendavate seiremõõdikute lisamist, mis väljendaksid selgemalt asustussüsteemi ühenduste kvaliteeti. Näiteks <i>keskuste vaheliste ja keskus-tagamaa vaheliste ühistranspordi ühenduste arv/sagedus, rahvusvaheliste otseühendustega kohtade ja ühenduste arv/sagedus, ühistransporditeenusega rahulolu</i> (minuomavalitsus.ee mõõdik).</p> <p>Juhime ka tähelepanu, et idapiirialade temaatikat ei ole eelnõu seletuskirjas mainitud. Vastava mõõdiku kasutamine eeldaks teema eelnevat kajastamist, sest asustuse säilimine idapiiri äärsetel aladel on oluline.</p>
Lk 62	Tegevus 3: mitmekesise ettevõtluse sihitud toetamine	<p>Soovitame täpsustada tegevust “regionaalsed ettevõtluse mitmekesistamise strateegiad/programmid”. Kas silmas on peetud eelkõige piirkondlike arengulepete väljatöötamist ja rakendamist regionaalse ettevõtluse ja konkurentsivõime tugevdamiseks?</p> <p>Tegevuse “ettevõtlusalade kaardistuse tulemuste avalikustamine (allalaetavate kaardikihtide vormis)” jõupingutus ja lisandväärtus on liiga väike, et seda prioriteetse ÜRPi elluviimiskava tegevusena esile tõsta juhul, kui tööstusalade analüüs ja kaardistus on ise juba teostatud tegevus. Pigem võiks ühendada selle tegevuse eelnõu tegevuse 3</p>

		<p>viimase alategevusega, nähes ette “(regionaalsete) tööstusalade väljaarendamise toetamise tuginedes tööstusalade kaardistuse/analüüsi tulemustele”.</p> <p>Samuti võiks täiendava alategevusena näha ette regionaalsete ülikoolide jt teadmahuka ettevõtluse ja innovatsioonisüsteemi piirkondlike asutuste (sh kutseõppeasutused, teaduspargid, innovatsioonikeskused) koostöö ja võimekuse tugevdamise piirkondliku ettevõtluse arendamisel.</p>
Tegevussuund 2: ruumisäästlik ja kestlik maakasutus		
Lk 62-63	Tegevus 1: maahõivehierarhia mudeli rakendamine	<p>Tegevusele on kavandatud kaks põhimõõdikut:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Põhimõõdik 4. Tehisalade pindala – maahõive peamine jälgija. - Põhimõõdik 7. Tehisalade osakaal rohevõrgustikes – ökoloogilise kvaliteedi säilimise toetamine <p>Teeme ettepaneku lisada järgmine põhimõõdik: „Tehisalade pindala põllumajandusmaal, sh väärtuslikul põllumajandusmaal – toidujulgeoleku tagamise kindlustamine“.</p>
LK 63-64	Tegevus 2: kompaktse asustuse soosimine	<p>Praegusel kujul toodud mõõdikute seos kompaktse asustuse arenguga on liiga kaudne. Sh põhimõõdik 5. <i>tühjade eluruumide osakaal</i>. Kuigi nõustume, et tihendamine ja hoonefondi uuendamine vähendab tühjenevate hoonete hulka, ei võimalda see teha otse järeldusi linnaruumi tihendamise kohta. Põhimõõdik 3. <i>elukeskonnaga rahulolu</i> ei pruugi kajastada rahulolu kompaktse ruumi ja sellega kaasnevate eeliste osas. Põhimõõdik 8. <i>liikumisviiside jaotumine</i> – kui on eeldatud, et lühemad vahemaad väljenduvad kestlike liikumisviiside suuremas kasutuses, tuleks siin mõõdikuks seada eelkõige säästvate liikumisviiside, eriti jalgsi ja jalgrattaga liikumiste osatähtsus.</p>
Lk 64	Tegevus 3: linnaregioonide terviklik planeerimine ning arengu juhtimine	<p>Hetkel on elluviimise kavas sisustamata fokuseeritud tegevustik keskuslinnade võimestamiseks toimepiirkondade majanduse arengu vedaja ja teenuskeskustena üleriigiliselt tasakaalustatuma ruumilise arengu toetamiseks ja liialt pealinnakeskse arengu ohjamiseks. See peaks olema ÜRPi eesmärke arvestades üks kesksemaid tegevussuundi elluviimiskavas. Prioriteetse alategevusena võiks siin kindlasti rõhutatult tuua välja ka läbivalt ÜRP 2050 põhimõtetest ja suunistest lähtumise ELi 2028+ finantsperioodi fondide meetmete kujundamisel.</p> <p>Ühe alamtegevusena võiks lisada ka “<i>Targa linna</i>“ jm uuenduslike ruumilahenduste ning <i>andmepõhise ja intelligentsel andme-analüütikal põhineva (linna)planeerimise</i></p>

		<p><i>arendamise</i>”.</p> <p>Alamtegevus “maapiirkondade liikuvusvõimaluste innovatsioonivormide kaardistus ja rakendamine” tuleks püstitada selgemalt kesksete lahendustena ÜT reformi kontekstis tagamaa ja keskuste vahelisi liikumisvajaduste tagamiseks (taktipõhine liinivõrk, keskuste suunaliste põhiliinide sidumine nõudetranspordi lahendustega hajaasustuses jmt).</p> <p>Alamtegevuse “regioonipõhine käsitus täpsemates riigitasandi planeeringutes” võiks sõnastada täpsemalt, nt “linnaregioonipõhise käsitluse keskne kasutamine riigitasandi planeeringutes”.</p> <p>Eraldi mõõdikuna võiks lisada ka kõigi <i>toimepiirkondade keskuste rahvaarvu ning töökohtade ja rahvaarvu suhtarvu muutuse jälgimise</i> (hindamaks selle toimimist ja potentsiaali tööjõuareali ja laiema tõmbekeskusena).</p>
Tegevussuund 3: täpsemate riigitasandi planeeringute koostamine		
Lk 66	Tegevus 1: toimepiirkondade ülevaate/profiili loomine	Palume lisada alamtegevusena ruumiandmete kogumise ja ristkasutuse süstematiseerimine, mis võimaldaks analüüsida valdkonnapoliitikate mõju üleriigilise planeeringu elluviimisele.
Mõjude hindamise aruanne		
<p>Toetame mõjude hindamise aruande eelnõus toodud järeldusi ja soovitusi väärtusliku põllumajandusmaa kohta. Samas mõjutavad muud tegevused (eriti igasugune ehitustegevus) ka muud põllumajandusmaad, k.a väärtuslikke püsirohumaid ja poollooduslikke kooslusi. Palume hindajal hinnata, kas ja millises ulatuses mõjutab ÜRPis kavandatud põllumajandusmaad ja selle võimalikku kasutusest väljaminekut ja sellega kaasnevaid mõjusid loodusele ja toiduga varustatusele.</p> <p>Palume ühtlustada mõjude hindamise aruande peatükki 4.11 Majanduskeskkonna elujõulisuse ja regionaalne tasakaalustatuse kohta, et oleks üheselt mõistetav hindajate seisukoht kavandatava planeeringulahenduse suhtes, mis puudutab keskuste nomenklatuuri ja hierarhiat.</p>		